

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	02/10/2009
Spisová značka:	29 Cdo 2863/2008
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2009:29.CDO.2863.2008.1
Typ rozhodnutí:	Rozsudek
Heslo:	
Dotčené předpisy:	
Kategorie rozhodnutí:	B

29 Cdo 2863/2008

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ivany Štenglové a soudců Mgr. Filipa Cilečka a Mgr. Petra Šuka v právní věci žalobkyně E. C. C., zastoupené Mgr. P. K., advokátem, proti žalovanému S. m. O., o zaplacení částky 22,816.233,20 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Opavě pod sp. zn. 6 C 70/2004, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. září 2007, č. j. 15 Co 656/2006-228, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. září 2007, č. j. 15 Co 656/2006-228, se ve výrocích II. a III. zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soud v Opavě rozsudkem ze dne 21. prosince 2005, č. j. 6 C 70/2004-144, zamítl žalobu, kterou se žalobkyně po žalovaném domáhala zaplacení 22,816.233,20 Kč se 14% úrokem z prodlení od 11. ledna 2000 do zaplacení (druhý výrok) a dále rozhodl o částečném zastavení řízení co do zaplacení 4,25% úroku z prodlení z žalované částky od 11. ledna 2000 do zaplacení (první výrok), zavázal žalobkyni zaplatit žalovanému náklady řízení (třetí výrok) a vrátil žalovanému přeplatek soudního poplatku (čtvrtý výrok).

Vyšel přitom i ze skutkových zjištění, podle kterých:

- 1) dne 26. června 2000 vyhotovil Mgr. M. H. listinu, podle níž se s účinností od 1. července 2000 vzdal funkce člena dozorčí rady společnosti A. C., a. s. (dnes A. C., a. s., dále jen „společnost“) a požádal, aby společnost vzala tuto skutečnost na vědomí a na následující valné hromadě uvedla „tento stav do souladu se zápisem v obchodním rejstříku“,
- 2) dne 28. června 2000 byla listina uvedená ad 1) předána buď sekretářce nebo předsedovi představenstva společnosti Bc. P., který její převzetí potvrdil podpisem a seznámil se s jejím obsahem, ovšem nepředložil ji valné hromadě společnosti,
- 3) podle stanov společnosti má dozorčí rada tři členy volené a odvolávané valnou hromadou, člen dozorčí rady se může vzdát své funkce písemným prohlášením doručeným dozorčí radě, valná hromada musí do tří měsíců zvolit nového člena dozorčí rady,

4) dne 22. listopadu 2000 podepsali společnost jako postupitel a Mgr. H. jako postupník „smlouvu o postoupení práv k pohledávkám“, podle které společnost postoupila jmenovanému pohledávku za žalovaným, specifikovanou jako „veškerá práva na plnění“, vzniklá z mandátní smlouvy uzavřené společností jako mandatářem a žalovaným jako mandantem dne 31. března 1999 (dále jen „prvnipostupní smlouva“); hodnota „postupovaných práv“ nebyla určena znaleckým posudkem a postupní smlouva nebyla projednávána valnou hromadou společnosti,

5) dne 1. října 2001 rozhodl jediný akcionář společnosti při výkonu působnosti valné hromady mimo jiné o odvolání Mgr. H. z funkce člena dozorčí rady společnosti; v důsledku tohoto rozhodnutí byl Mgr. H. z obchodního rejstříku vymazán jako člen dozorčí rady společnosti s datem zániku funkce 1. října 2001,

6) dne 22. prosince 2003 uzavřeli Mgr. H. jako postupitel a žalobkyně jako postupník smlouvu o postoupení pohledávky ve výši 22,816.233,20 Kč a 1,435.700,- Kč, kterou Mgr. H. nabyl první postupní smlouvou.

Tento skutkový základ soud prvního stupně posoudil tak, že - ačkoli se Mgr. H. funkce člena dozorčí rady společnosti vzdal - funkce mu v důsledku této rezignace nezanikla. Odkazuje na ustanovení § 66 odst. 1 věta druhá zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. prosince 2000 (dále jen „obch. zák.“), uvedl, že předpokladem ukončení členství v dozorčí radě v důsledku odstoupení (vzdání se funkce) bylo, že odstupující člen dozorčí rady své odstoupení (vzdání se funkce) oznámí písemným prohlášením dozorčí radě, případně valné hromadě. Jelikož Mgr. H. takto nepostupoval, neboť písemné vzdání se funkce doručil pouze sekretářce a předsedovi představenstva společnosti, lhůta k projednání jeho odstoupení valnou hromadou (stanovená § 66 odst. 1 větou čtvrtou obch. zák.) ani nezačala běžet. Protože vzdání se funkce nebylo valnou hromadou společnosti vůbec projednáno a k ukončení členství v dozorčí radě nedošlo ani uplynutím času, byl Mgr. H. ke dni uzavření první postupní smlouvy členem dozorčí rady společnosti.

Za této situace - pokračoval soud prvního stupně - byl ovšem pro první postupní smlouvu potřeba souhlas valné hromady společnosti a majetek bylo možno nabýt nebo zcizit pouze za cenu určenou posudkem znalce (§ 196a odst. 3 obch. zák. v rozhodném znění), neboť šlo o úplatný převod majetku společnosti na člena její dozorčí rady. Z toho - s odkazem na „standardní rozhodovací praxi“ Nejvyššího soudu - dovodil, že nedostatek určení ceny postupované pohledávky posudkem znalce má za následek absolutní neplatnost první postupní smlouvy pro rozpor se zákonem (§ 39 zák. č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, dále jen „obč. zák.“).

Jelikož ke změně v osobě věřitele může dojít toliko na základě platné smlouvy o postoupení pohledávky, soud prvního stupně uzavřel, že již právní předchůdce žalobkyně se nestal věřitelem pohledávky, o niž v řízení jde. S odkazem na zásadu, podle které nikdo nemůže na jiného převést více práv než má sám, pak dovodil, že ani žalobkyně (která pohledávku, o niž v řízení jde, měla nabýt postoupením právě od Mgr. H.) není ve věci aktivně věcně legitimována.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ostravě v záhlaví označeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o zamítnutí žaloby a o nákladech řízení, (druhý výrok), odmítl odvolání žalobkyně do výroku o vrácení soudního poplatku (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (třetí výrok).

Odvolací soud se zaměřil na posouzení otázky aktivní věcné legitimace

žalobkyně. Soudu prvního stupně přitakal v závěru, že pohledávka, o niž v řízení jde, představuje majetkovou hodnotu, která je součástí majetku společnosti, a proto pro její úplatný převod na člena dozorčí rady – při splnění podmínky, že převáděný majetek přesahuje 1/10 základního jmění společnosti v průběhu jednoho roku – musí být cena převáděného majetku určena posudkem znalce a současně musí být schválena valnou hromadou. Přitom zdůraznil, že základní jmění společnosti činilo 1,000.000,- Kč a pohledávka ve výši 22,816.233,20 Kč byla postupována za úplatu 500.000,- Kč.

Ke skutkovému zjištění soudu prvního stupně, že Mgr. H. byl v době uzavření první postupní smlouvy členem dozorčí rady společnosti, odvolací soud doplnil dokazování obsahem rejstříkového spisu společnosti. Z listin v něm založených zjistil, že v důsledku rozhodnutí jediného akcionáře společnosti při výkonu působnosti valné hromady ze dne 1. října 2001, o odvolání Mgr. M. H. z funkce člena dozorčí rady, byl jmenovaný vymazán z obchodního rejstříku jako člen dozorčí rady společnosti, přičemž jako den zániku funkce byl zapsán 1. říjen 2001. Odvolací soud se proto ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o tom, že v době uzavření první postupní smlouvy byl Mgr. H. členem dozorčí rady společnosti a majetek společnosti na něj mohl být převáděn pouze za splnění předpokladů stanovených v ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. v rozhodném znění. Uzavřel, že nebylo-li při převodu majetku společnosti na Mgr. H. první postupní smlouvou respektováno kogentní ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., je smlouva absolutně neplatná pro rozpor se zákonem. Nestal-li se jmenovaný věřitelem pohledávky, nemohl tuto smlouvou o postoupení dále platně postoupit a pokud tak učinil, je neplatná i následná smlouva o postoupení pohledávky a žalobkyně svou aktivní legitimaci „neprokázala“.

Vycházejí z názoru, že neodpovídá-li usnesení rejstříkového soudu a v souvislosti s tím i zápis v obchodním rejstříku skutečnosti, je možno jej změnit jen v řízení před rejstříkovým soudem, odvolací soud nepřihlédl k námitce žalobkyně, že funkce člena dozorčí rady Mgr. H. zanikla již dříve. Argumentoval tím, že mu nepřísluší přezkoumávat správnost rozhodnutí rejstříkového soudu v otázce zániku této funkce.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, odkazujíc co do jeho přípustnosti (nikoli důvodnosti, jak je v dovolání chybně uvedeno) na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a požadujíc zrušení napadeného rozhodnutí odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Tvrdíc, že prokázala, že Mgr. H. se 26. června 2000 vzdal funkce člena dozorčí rady společnosti a písemné prohlášení o tom dne 28. června 2000 doručil předsedovi představenstva společnosti, se dovolatelka domnívá, že vzdání se funkce mělo být projednáno na nejbližším zasedání valné hromady společnosti. Poukazuje na to, že v odvolacím řízení předložila důkaz – zápis z valné hromady společnosti, konané dne 3. července 2000 – z něhož vyplývá, že ač měla projednat vzdání se funkce člena dozorčí rady, valná hromada tak neučinila. Z toho dovozuje, že členství Mgr. H. v dozorčí radě společnosti zaniklo ke 3. červenci 2000. Argumentuje dále závěry znaleckého posudku, jímž mělo být prokázáno, že postupovaná pohledávka měla „nulovou hodnotu“. Namítá, že s těmito důkazy se odvolací soud žádným způsobem nevypořádal, aniž by je hodnotil.

Vykládajíc § 196a odst. 3 obch. zák. jako ustanovení „chránící minoritní akcionáře před tunelováním akciových společností, nikoliv chránící dlužníka“, dovolatelka poukazuje na to, že v době postupování pohledávky byli společníky společnosti pouze Bc. P. a Ing. H., kteří současně tvořili

představenstvo společnosti. Podle dovolatelky dochází v projednávané věci k „paradoxní situaci“, kdy dlužník, tj. žalovaný, „rozporuje“ vůli tehdejšího věřitele, tj. společnosti, aniž by jeho akcionáři převod pohledávky na Mgr. H. a jakkoli zpochybňovali.

Ačkoli výslovně neuplatňuje žádný ze zákonem stanovených dovolacích důvodů, dovolatelka nesouhlasí se závěry odvolacího soudu, že Mgr. H. byl členem dozorčí rady společnosti ke dni uzavření první postupní smlouvy a že postupovaná pohledávka byla majetkem ve smyslu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. Polemika s právním posouzením věci odvolacím soudem je uplatněním dovolacího důvodu dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. Námitka, že odvolací soud se nevypořádal s dovolatelkou předloženými důkazy, je kritikou procesního postupu odvolacího soudu a tedy uplatněním dovolacího důvodu dle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání uvádí, že rozhodnutí odvolacího soudu nemá po právní stránce zásadní význam, neboť neřeší právní otázku, která by v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena. Přitom poukazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2011/2000 a 29 Odo 159/2002 a rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. „ÚS 576/2000“ a „ÚS 721/2000“. Závěr soudů obou stupňů o nedostatku aktivní věcné legitimace žalobkyně má za správný a navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl, popřípadě (shledá-li zásadní právní význam napadeného rozhodnutí) je zamítl.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř., a to pro řešení otázky, zda odstoupení z funkce člena dozorčí rady akciové společnosti může být oznámeno podle ustanovení § 66 odst. 1 obch. zák. doručením písemného oznámení člena dozorčí rady o jeho odstoupení z funkce předsedovi představenstva akciové společnosti.

S přihlédnutím k datu, kdy se Mgr. H. vzdal funkce člena dozorčí rady (26. června 2000) je pro další závěry Nejvyššího soudu rozhodný výklad obchodního zákoníku ve znění účinném do 31. prosince 2000.

Podle § 66 odst.1 obch. zák., v rozhodném znění, osoby, které jsou členy statutárních či jiných orgánů společnosti, mohou ze své funkce odstoupit. Jsou však povinny oznámit to orgánu, jehož jsou členy, popřípadě orgánu, který je zvolil nebo jmenoval. Výkon jejich funkce končí dnem, kdy jejich odstoupení projednal nebo měl projednat orgán, který je zvolil nebo jmenoval, nestanoví-li společenská smlouva nebo stanovy jinak. Tento orgán je povinen projednat jejich odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o jejich odstoupení dověděl, pokud společenská smlouva nebo stanovy neurčují lhůtu jinou.

Soud prvního stupně uzavřel, že doručením písemného vzdání se funkce člena dozorčí rady společnosti předsedovi představenstva společnosti nebylo toto vzdání se funkce oznámeno dozorčí radě ani valné hromadě společnosti. Odvolací soud tento závěr nezpochybnil (aniž by jej výslovně přejal), když se ztotožnil s tím, že Mgr. H. byl ke dni uzavření první postupní smlouvy členem dozorčí rady společnosti.

Ustanovení § 66 odst. 1 obch. zák. neupravuje formu ani způsob oznámení o odstoupení z funkce člena orgánu společnosti. Je nepochybné, že odstupující člen mohl oznámit své odstoupení na jednání příslušného orgánu. Avšak v době, kdy příslušný orgán nejedná, tak učinit nelze. Současně platí, že orgán obchodní společnosti není způsobilým subjektem práva, jemuž by bylo možno doručit oznámení např. prostřednictvím provozovatele poštovních služeb. Za této situace Nejvyšší soud uzavírá, že odstoupení z funkce je v souladu s ustanovením § 66 odst. 1 obch. zák. oznámeno orgánu společnosti i

tehdy, je-li oznámení doručeno v písemné formě společnosti, o jejíž orgán jde.

Zbývá posoudit, zda předání listiny obsahující oznámení o odstoupení z funkce předsedovi představenstva lze považovat za doručení společnosti.

K tomu, aby odstoupení bylo společnosti doručeno, je třeba, aby se dostalo do sféry její dispozice, přičemž je logické, že za společnost jako právnickou osobu bude odstoupení přebírat vždy osoba fyzická, např. osoba, která je za společnost oprávněna přijímat poštu. Předání oznámení o odstoupení z funkce předsedovi představenstva akciové společnosti tento požadavek beze zbytku splňuje, neboť jde nepochybně o osobu, která je oprávněna za společnost přijímat poštu (viz ustanovení § 20 odst. 1 obč. zák. ve spojení s ustanovením § 13 odst. 1 věty druhé obch. zák.).

Lze tedy uzavřít, že předáním oznámení o odstoupení z funkce předsedovi představenstva akciové společnosti je odstoupení doručeno společnosti. Doručením odstoupení společnosti nastávají účinky oznámení odstoupení příslušnému orgánu společnosti, tedy vzniká povinnost příslušného orgánu společnosti projednat odstoupení na nejbližším zasedání poté, co se o odstoupení dověděl (§ 66 odst. 1 věta čtvrtá obch. zák.). Výkon funkce končí dnem, kdy bylo odstoupení projednáno nebo mělo být projednáno příslušným orgánem (§ 66 odst. 1 věta třetí obch. zák.).

Jak vyplývá z výše uvedeného, závěr, že Mgr. H. doručením vzdání se funkce předsedovi představenstva společnosti toto neoznámil orgánu společnosti, který je měl projednat, který vyslovil soud prvního stupně, a kterým se řídil i odvolací soud, není správný.

Odvolací soud rovněž pochybil, založil-li své rozhodnutí na závěru, že k namítanému zániku funkce člena dozorčí rady společnosti před datem 22. listopadu 2000 nemohl přihlídnout, neboť „mu nepřísluší přezkoumávat správnost rozhodnutí rejstříkového soudu v otázce zániku této funkce“. Ačkoli lze s odvolacím soudem souhlasit potud, že není oprávněn přezkoumávat rozhodnutí soudu v jiné věci, tedy i rejstříkového soudu ohledně zápisu výmazu Mgr. H. jako člena dozorčí rady společnosti, nelze nikterak dovodit, že by (odvolací) soud nebyl oprávněn samostatně posoudit, kdy a na základě jaké právní skutečnosti k zániku funkce Mgr. H. došlo. Otázku, zda je soud při rozhodování v jiné než rejstříkové věci vázán deklaratorním zápisem v obchodním rejstříku, Nejvyšší soud řešil již v usnesení ze dne 31. října 2006, sp. zn. 29 Odo 625/2005 (jehož závěry – byť formulované v poměrech právní úpravy obchodního rejstříku účinné od 1. ledna 2001 do 30. června 2005 – se uplatní i v této věci), v němž dovodil, že i jiný, než rejstříkový soud je oprávněn posoudit, zda mezi skutečným právním stavem a stavem zápisů v obchodním rejstříku není rozpor.

K tomu dovolací soud dodává, že výmaz člena dozorčí rady akciové společnosti je stejně jako jeho zápis zápisem deklaratorním, jež toliko deklaruje ve vztahu ke třetím osobám skutečnosti, které nastaly již dříve, z jiných právních důvodů. Lze tedy uzavřít, že se sice jedná o otázku, o níž přísluší rozhodnout jinému orgánu, než soudu v projednávané věci, (odvolací) soud je však oprávněn posoudit ji samostatně (§ 135 odst. 2 věta první o. s. ř.).

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tak ve vztahu k řešení otázky aktivní věcné legitimace žalobkyně nesprávné a dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. byl uplatněn právem. Nejvyšší soud proto usnesení odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 část věty první za středníkem a odst. 3 věta první o. s. ř.).

Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243d odst. 1 věta druhá a § 226 odst. 1 o. s. ř.).

V další fázi řízení soud znovu posoudí, zda a v kladném případě kdy a na základě jaké právní skutečnosti Mgr. H. zanikla funkce člena dozorčí rady společnosti. Poté zváží, zda-li na postoupení žalované pohledávky Mgr. H. dopadá režim ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák.

V novém rozhodnutí soud znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně nákladů řízení dovolacího (§ 243d odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozhodnutí není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 10. února 2009

JUDr. Ivana Štenglová

předsedkyně senátu